

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการวิจัย

ผู้วิจัยได้มุ่งทำการวิจัยถึงกระบวนการย้ายถิ่นของหญิงอาชีพนวดแผนไทยในชนบทอีสาน เนื่องจากอาชีพบริการนี้ได้รับความนิยมกันอย่างแพร่หลาย ทำให้มีสถานประกอบการและผู้ประกอบอาชีพนวดแผนไทยจำนวนมากในแหล่งท่องเที่ยวหรือในเมือง ผู้มาใช้บริการมีทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ โดยมีระเบียบวิธีการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. รูปแบบการวิจัย

ในการวิจัยในครั้งนี้ มีขั้นตอนและกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลตามแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์กระบวนการย้ายถิ่นของผู้หญิงอาชีพนวดแผนไทย และผลกระทบที่เกิดจากการย้ายถิ่นของหญิงอาชีพนวดแผนไทยที่มีต่อตัวผู้หญิงเอง ครอบครัว และชุมชน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องเข้าไปสร้างความคุ้นเคย สร้างความสัมพันธ์ใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างต่อเนื่อง มีความชัดเจนและสะท้อนข้อมูลที่เป็นความจริงมากขึ้น

2. พื้นที่ในการทำวิจัย

ในการวิจัยเชิงคุณภาพนี้ ผู้วิจัยเลือกพื้นที่ในการ คือ หมู่บ้านเด่นราษฎร์ อำเภอนองสี จังหวัดร้อยเอ็ด โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) เนื่องจากพบว่า คนในชุมชนมีการย้ายถิ่นกันเป็นจำนวนมาก ส่วนใหญ่ผู้หญิงนิยมไปประกอบอาชีพนวดแผนไทย และผู้ชายนิยมย้ายถิ่นไปทำงานขับรถแท็กซี่หรือสามล้อรับจ้างที่กรุงเทพฯ โดยมีผู้หญิงย้ายถิ่นเพื่อทำอาชีพนวดแผนไทยเพิ่มขึ้นมาอย่างต่อเนื่อง ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจทั้งที่เคยและอยู่ระหว่างทำงานนวดแผนไทยจำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 31 จากผู้หญิงวัยทำงานทั้งหมด 382 คน (การสำรวจข้อมูลของผู้วิจัย ณ 10 มิถุนายน 2553)

3. หน่วยที่ใช้ในการวิเคราะห์

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้หน่วยในการวิเคราะห์ (Unit of Analysis) เป็น 3 ระดับ คือ ระดับปัจเจก ระดับครัวเรือน และระดับชุมชน ดังนี้

3.1 ระดับชุมชน คือ ตัวแทนชุมชนหรือผู้รู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน ผู้อาวุโสในหมู่บ้าน ที่จะให้ข้อมูลในฐานะตัวแทนชุมชนได้

3.2 ระดับครอบครัว คือ สมาชิกในครอบครัวของผู้หญิงย้ายถิ่นที่ไปประกอบอาชีพ
 นวดแผนไทย ในหมู่บ้านเด่นราษฎร์ ตำบลเด่นราษฎร์ อำเภอนองฮี จังหวัดร้อยเอ็ด

3.3 ระดับปัจเจกบุคคล คือ ผู้หญิงย้ายถิ่นไปประกอบอาชีพนวดแผนไทยจากหมู่บ้าน
 เด่นราษฎร์ อำเภอนองฮี จังหวัดร้อยเอ็ด

4. ผู้ให้ข้อมูล

ในการครั้งนี้ได้เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล 3 กลุ่ม (ภาคผนวก ง) คือ

4.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญหรือผู้รู้ (Key Informants) เมื่อผู้วิจัยได้เข้าไปในชุมชน ผู้วิจัย
 เลือกผู้รู้ที่จะให้ข้อมูลเกี่ยวกับบริบทชุมชน รวมถึงผลกระทบที่เกิดจากการย้ายถิ่นของผู้หญิงที่ย้าย
 ถิ่นไปประกอบอาชีพนวดแผนไทยที่มีต่อชุมชน ผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ผู้นำด้านปกครอง(ผู้ใหญ่บ้าน
 กรรมการหมู่บ้าน และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล) ผู้อาวุโสในชุมชน ผู้นำด้านศาสนาและ
 ชาวบ้านทั่วไป ถือว่าเป็นกลุ่มที่มีความรู้เกี่ยวกับชุมชน และรู้เรื่องเกี่ยวกับคนในชุมชนเป็นอย่างดี

4.2 ผู้ให้ข้อมูลในระดับครัวเรือน ได้แก่ สมาชิกในครอบครัวของผู้หญิงย้ายถิ่นซึ่งเป็น
 ผู้อาวุโสในครัวเรือนและรู้เรื่องภายในครอบครัวเป็นอย่างดี โดยผู้วิจัยจะสัมภาษณ์สมาชิกใน
 ครอบครัวของผู้หญิงอาชีพนวดแผนไทยเพื่อเป็นการตรวจสอบข้อมูล

4.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในระดับปัจเจก ได้แก่ ผู้หญิงไปทำอาชีพนวดแผนไทยและ
 ผู้หญิงที่เลิกประกอบอาชีพนวดแผนไทยหรือผู้หญิงที่เคยย้ายถิ่นประกอบอาชีพนวดแผนไทย
 กลับมาอยู่บ้านและมีแผนที่จะกลับไปทำงานนวดแผนไทยอีก โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ 1)กลุ่มผู้หญิงที่
 ย้ายถิ่นไปทำงานอยู่ในถิ่นปลายทางแล้ว เป็นกลุ่มผู้หญิงที่ทำการย้ายถิ่นไปแล้วและตัดสินใจย้ายมา
 ทำอาชีพนวดแผนไทย 2)กลุ่มผู้หญิงที่อยู่บ้านและย้ายถิ่นไปประกอบอาชีพนวดแผนไทย ได้แก่
 กลุ่มผู้หญิงที่ดำเนินกิจกรรมต่างๆอยู่ในชุมชน เช่น ดูแลกิจกรรมทางการเกษตรให้ครอบครัว
 รับจ้างทั่วไป ฟังเรียนจบและอื่นๆ ได้ตัดสินใจย้ายถิ่นออกจากชุมชนไปทำอาชีพนวดแผนไทย
 ผู้วิจัยเข้าไปทำความคุ้นเคยกับผู้หญิงที่ย้ายถิ่นไปประกอบอาชีพนวดแผนไทย ทำการสัมภาษณ์ใน
 ประเด็นของการตัดสินใจที่จะย้ายถิ่นเพื่อไปประกอบอาชีพนวดแผนไทย กระบวนการย้ายถิ่นและ
 ผลกระทบในด้านต่าง ๆ ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ผู้หญิงทุกกลุ่มจนได้ข้อมูลต่างๆ ครบถ้วนสมบูรณ์

5. วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัย คือ การ
 สัมภาษณ์ เป็นวิธีการหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์แบบกึ่ง
 โครงสร้าง (Semi-Structure Interview หรือ SSI) (ชาย โพธิ์สิตา, 2552) ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์

รายบุคคลกับสมาชิกในครอบครัวของผู้หญิงย้ายถิ่น เพื่อไปประกอบอาชีพนวดแผนไทย ที่เป็นผู้รู้ หรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญภายในครอบครัวของผู้หญิงย้ายถิ่นซึ่งเป็นพ่อแม่ และพี่สาว โดยมีแนวทางการสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์ที่มีทั้งสัมภาษณ์โดยตรงและการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์กับผู้หญิงที่อยู่ในถิ่นปลายทาง เมื่อต้องการสัมภาษณ์หรือข้อมูลยังไม่เพียงพอ ผู้วิจัยได้ปรับแนวทาง การสัมภาษณ์ให้สอดคล้อง กับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นอยู่เสมอ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและตรงกับวัตถุประสงค์ในการวิจัย แนวทางการสัมภาษณ์ที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมดมี 2 ชุด ดังต่อไปนี้

5.1 แนวทางสัมภาษณ์ชุดที่ 1

แนวทางการสัมภาษณ์ชุดนี้เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญหรือข้อมูลบริบทชุมชนของผู้ย้ายถิ่น เพื่อใช้สัมภาษณ์ผู้รู้หรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งได้กำหนดประเด็นที่ไว้ดังนี้ (ภาคผนวก ก ส่วนที่ 1)

5.1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหรือผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ ชื่อ-สกุล เพศ อายุ อาชีพ การศึกษา สถานภาพสมรส สถานภาพในครอบครัว ประสบการณ์การย้ายถิ่น ข้อมูลเกี่ยวกับการนวดแผนไทยของคนในชุมชน

5.1.2 สภาพทางกายภาพ ได้แก่ ที่ตั้งและอาณาเขต ลักษณะภูมิประเทศ แหล่งน้ำ การคมนาคม และสาธารณูปโภค

5.1.3 สภาพทางด้านเศรษฐกิจ การประกอบอาชีพ และแหล่งรายได้

5.1.4 สภาพทางสังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ ประเพณีชุมชนตลอดจนเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายในชุมชน ค่านิยม ความเชื่อ ประเพณี ศาสนา การศึกษาของคนในชุมชน ระบบสาธารณสุข ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนและนอกชุมชน

5.1.5 ผลกระทบที่ได้รับการย้ายถิ่นที่มีต่อชุมชน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ เช่น รายได้ของคนในชุมชน และการออมของคนในชุมชน ภาวะหนี้สินของคนในชุมชน ฐานะทางเศรษฐกิจของคนในชุมชน ด้านสังคมและวัฒนธรรม เช่น การยอมรับจากชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน ความมั่นคงทางสังคม บทบาทของผู้หญิงที่มีต่อชุมชน ด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การใช้ที่ดินทำกิน สภาพของดินโดยทั่วไป ความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม

5.2 แนวทางการสัมภาษณ์ชุดที่ 2

แนวทางการสัมภาษณ์ชุดนี้เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญหรือข้อมูลภูมิหลังของผู้หญิงย้ายถิ่นอาชีพนวดแผนไทย และเพื่อใช้สัมภาษณ์สมาชิกในครอบครัวของผู้หญิงอาชีพนวดแผนไทย ซึ่งได้กำหนดประเด็นที่ไว้ดังนี้ (ภาคผนวก ก ส่วนที่ 2)

5.2.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ คือ บุคคลในครอบครัวหรือผู้หญิงย้ายถิ่นไปประกอบอาชีพนวดแผนไทย ได้แก่ ประวัติชีวิต ภูมิลำเนาเดิม ย้ายถิ่น ชื่อ-สกุล อายุ อาชีพ(เฉพาะผู้ให้สัมภาษณ์ที่เป็นคนในครอบครัวที่ไม่ได้ทำอาชีพนวดแผนไทย) การศึกษา สถานภาพสมรส สถานภาพในครอบครัว ประสบการณ์การย้ายถิ่น ความรู้ในการนวดแผนไทยหรือข้อมูลเกี่ยวกับการนวดแผนไทย

5.2.2 ภูมิหลังทางด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ อาชีพและรายได้ที่ได้ก่อนมีการย้ายถิ่นของครอบครัว ภาระหนี้ที่รับผิดชอบในครอบครัว ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวก่อนย้ายถิ่น

5.2.3 ภูมิหลังทางสังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ การได้รับข้อมูลข่าวสาร การย้ายถิ่นเพื่อไปประกอบอาชีพนวดแผนไทย การได้รับสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว เพื่อนญาติหรืออื่นๆ ความสัมพันธ์กับคนภายในครอบครัวของผู้หญิงย้ายถิ่น และบทบาทที่สำคัญของผู้หญิงย้ายถิ่นที่มีต่อครอบครัวรวมถึงภาระหน้าที่ในครอบครัวและชุมชน

5.2.4 กระบวนการย้ายถิ่นของผู้หญิงอาชีพนวดแผนไทย เริ่มจากขั้นการตัดสินใจย้ายถิ่นจากบ้านไป ไปสู่ขั้นเดินทางไป ขั้นการฝึกอบรมนวดแผนไทย และขั้นการเข้าทำงานนวดแผนไทยที่ถิ่นปลายทาง

5.2.5 ผลกระทบจากการย้ายถิ่นที่มีต่อตนเอง ครอบครัว

ด้านเศรษฐกิจ ผลกระทบต่อตัวเอง ได้แก่ รายได้ที่ได้รับ การส่งเงินกลับมาให้ครอบครัวในชุมชน และการออมของครอบครัว ภาระหนี้สินและความสามารถในการชำระหนี้ของครอบครัว ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว

ด้านสังคมและวัฒนธรรม เช่น การยอมรับจากชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงย้ายถิ่นกับคนในครอบครัว ความมั่นคงทางสังคมของครอบครัว บทบาทของผู้หญิงย้ายถิ่นที่มีต่อครอบครัว

ด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การใช้ที่ดินทำกิน สภาพของดินในพื้นที่ดินทำกินในครอบครัวโดยทั่วไป ความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม

6. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลรอบด้านและสมบูรณ์มากที่สุดผู้วิจัยจึงได้กำหนดขั้นตอนและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

6.1 การค้นคว้าจากข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการต่างๆ เช่น บทความ หนังสือ รายงานวิจัย วิทยานิพนธ์ แผ่นพับ ข้อมูลที่ทางหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการฝึกอบรมนวดแผนไทย และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

โดยค้นคว้าจากห้องสมุดของสถาบันการศึกษาต่างๆ และทางอินเทอร์เน็ต เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการอธิบายปรากฏการณ์ในการย้ายถิ่นของผู้หญิงที่ทำอาชีพนวดแผนไทยในชนบทอีสาน

6.2 การเลือกพื้นที่ ผู้วิจัยได้ทำการเลือกพื้นที่การวิจัย โดยพิจารณาจากเงื่อนไขการเป็นชุมชนที่มีผู้หญิงย้ายถิ่นไปประกอบอาชีพนวดแผนไทยเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกหมู่บ้านเด่นราษฎร์เป็นพื้นที่ในการวิจัยในครั้งนี้ เนื่องจาก

1) ผู้วิจัยมีความสนใจการไปทำงานนวดแผนไทยตั้งแต่ปี พ.ศ.2544 เริ่มต้นจากพบว่าผู้ใช้เวลาวางช่วงวันหยุดไปฝึกอบรมอาชีพกับศูนย์ฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร ที่สวนลุมพินี เขตคลองเตย ขณะนั้นบางคนได้เริ่มฝึกอาชีพการประกอบอาหารไทยไปทำงานต่างประเทศ และต่อมาได้มาสมัครฝึกอบรมนวดแผนไทย เพราะในช่วงเวลาที่ฝึกอบรมอาหารได้ทราบข้อมูลจากกลุ่มผู้รับการฝึกอบรมด้วยกันว่า การทำงานนวดแผนไทยที่ต่างประเทศมีรายได้ดีกว่าทำร้านอาหาร หลังจากนั้นได้เข้าไปฝึกอบรมอาชีพนวดแผนไทย นวดฝ่าเท้า และอาชีพอื่นๆ ที่ศูนย์ฝึกอาชีพกรุงเทพมหานครและได้ไปฝึกอบรมนวดแผนไทยเพิ่มเติมที่กรมการแพทย์แผนไทย กระทรวงสาธารณสุข จ.นนทบุรี ปัจจุบันบุคคลดังกล่าวลาออกจากราชการไปทำงานที่ต่างประเทศตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 เป็นเหตุผลแรกที่สร้างความสนใจให้กับผู้วิจัยและประกอบกับหน่วยงานสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานภาค 6 ขอนแก่น ที่ผู้วิจัยทำงานมีการฝึกอบรมประเภทรูทธุรกิจและบริการในสาขาอาชีพนวดแผนไทยเพื่อสุขภาพ ทำให้มีโอกาสสัมผัสกับผู้รับการฝึกอาชีพนวดแผนไทย ทำให้ทราบว่าผู้หญิงที่มาฝึกนั้นต้องการไปทำงานทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งส่วนใหญ่ผู้เข้ารับการฝึกเป็นผู้หญิงและมีต้องการเข้าทำงานนวดแผนไทยในโรงพยาบาล บางรายเพื่อต้องการไปทำงานในต่างประเทศ บางรายฝึกไปทำงานตามสถานที่ท่องเที่ยวเพื่อหาสามีชาวต่างชาติ และผู้วิจัยเห็นว่าการฝึกอบรมมีผู้มาสมัครเพิ่มมากขึ้นทุกปีจึงเป็นสาเหตุที่ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะการไปทำงานอาชีพนวดแผนไทยของผู้หญิงในชนบทอีสาน

2) ผู้วิจัยทำการสำรวจหาพื้นที่ที่มีผู้หญิงไปประกอบอาชีพนวดแผนไทยจำนวน 3 แหล่ง ได้แก่ อ.บ้านผือ จ.อุดรธานี บ้านเด่นราษฎร์ และบ้านสามขา จ.ร้อยเอ็ด พบว่า มีผู้หญิงได้ย้ายถิ่นไปทำอาชีพนวดแผนไทยในสัดส่วนที่ไม่แตกต่างกันมาก และมีจุดหมายปลายทางคล้ายกัน ได้แก่ กรุงเทพฯ พัทยา ภูเก็ต และแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ผู้วิจัยจึงตัดสินใจเลือกหมู่บ้านเด่นราษฎร์ เนื่องจากผู้วิจัยเป็นคนในพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ดซึ่งภูมิลำเนาเดิมอยู่ในตำบลเด่นราษฎร์ อยู่ห่างจากหมู่บ้านเด่นราษฎร์ ประมาณ 8 กิโลเมตร และผู้วิจัยมีญาติที่แต่งงานกับชาวบ้านเด่นราษฎร์ จึงทำให้การเข้าถึงข้อมูลเป็นไปได้สะดวกมากกว่าพื้นที่อื่นๆ จึงนำข้อมูลมาปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา และอาจารย์เห็นชอบ ผู้วิจัยจึงตัดสินใจเลือกพื้นที่หมู่บ้านเด่นราษฎร์ในการทำวิจัยในครั้งนี้

6.3 การศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากปรากฏการณ์จริง ทั้งนี้ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลในชุมชนด้วยตนเอง ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นช่วงดังนี้

ช่วงแรก ระหว่างเดือน มกราคม พ.ศ. 2553 (วันที่ 2-8 มกราคม 2553) ในช่วง 1 อาทิตย์แรกผู้วิจัยนัดกับญาติให้พาไปพบผู้ใหญ่บ้าน แต่ผู้ใหญ่บ้านไม่อยู่บ้านในวันนั้น ผู้วิจัยจึงเข้าไปสัมภาษณ์แม่ต่วนซึ่งเป็นแม่ของสามีญาติ ผู้วิจัยจึงใช้บ้านแม่ต่วนเป็นจุดเริ่มต้นของการสำรวจข้อมูลในครั้งนี้ เพราะนอกจากอยู่ติดกับบ้านผู้ใหญ่บ้านแล้วแม่ต่วนยังมีลูกสาวไปประกอบอาชีพนวดแผนไทยทั้งหมด 4 คน ต่อมาผู้วิจัยได้พบผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 6 (พ่อใหญ่จำเริญ) จึงได้ขออนุญาตเพื่อทำวิจัยในพื้นที่ หลังจากผู้วิจัยแนะนำตัวและอธิบายวัตถุประสงค์ในการวิจัยกับผู้ใหญ่บ้านผู้ใหญ่บ้านได้แนะนำให้ไปพบผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 11 (พ่อใหญ่มานิตย์) ซึ่งเป็นหมู่บ้านเดียวกันเพียงแบ่งเขตการปกครองและมีผู้หญิงไปทำงานนวดแผนไทยเป็นจำนวนมากเช่นกัน ผู้วิจัยจึงลงสำรวจพื้นที่เพื่อทำการวิจัยความเป็นไปได้ในการทำวิจัย และนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อทำแผนการดำเนินการวิจัย จัดทำแนวทางการสัมภาษณ์ ทำงานเค้าโครงวิทยานิพนธ์ ในระหว่างเดือนเมษายน – พฤษภาคม 2554 และเดือน มิถุนายน พ.ศ. 2553 ผู้วิจัยไปพบผู้ใหญ่บ้านอีกครั้งและให้ผู้ใหญ่บ้านช่วยประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านทราบถึงการเข้ามาเก็บข้อมูล หลังจากนั้นได้นำหนังสือขออนุญาตทำการวิจัยไปให้กับผู้ใหญ่บ้าน ผู้วิจัยได้ทำการนัดสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับผู้ใหญ่บ้านทั้งสองหมู่และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นรายบุคคลและผู้อาวุโสในชุมชน เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับบริบทชุมชน ประวัติความเป็นมาของชุมชน สภาพความเป็นอยู่ของชาวบ้านในชุมชน ซึ่งเป็นการรวบรวมข้อมูลกับผู้รู้ในชุมชนและเพื่อสร้างความสัมพันธ์ กับคนในชุมชนหลังจากสัมภาษณ์ผู้รู้ ผู้วิจัยเข้าไปสัมภาษณ์ครอบครัวของผู้หญิงที่ย้ายถิ่นไปทำงานนวดแผนไทย การสัมภาษณ์กับครอบครัวและผู้หญิงอาชีพนวดแผนไทยช่วงแรกพบว่า ผู้ให้ข้อมูลรู้สึกไม่อยากจะตอบคำถาม เพราะไม่คุ้นเคยหน้ากับผู้วิจัยประกอบกับผู้วิจัยขออนุญาตทำการสัมภาษณ์โดยจดบันทึกและบันทึกเสียงทำให้ชาวบ้านไม่อยากจะตอบคำถาม ผู้วิจัยอธิบายถึงเหตุผลและความปลอดภัยของข้อมูล และผู้วิจัยได้บอกกับชาวบ้านว่าเป็นคนในพื้นที่ ชาวบ้านเริ่มรู้จักผู้วิจัยและให้ความเป็นกันเองมากขึ้น ผู้วิจัยใช้เวลาอย่างน้อยครึ่งวันต่อการสัมภาษณ์ข้อมูลและสร้างความสัมพันธ์หนึ่งครอบครัวในของผู้หญิงอาชีพนวดแผนไทยและผู้หญิงที่เลิกทำอาชีพนวดแผนไทยแล้วกลับมาอยู่บ้านโดยได้สัมภาษณ์เกี่ยวกับประวัติส่วนตัวของครอบครัว การทำงาน ผู้วิจัยใช้เวลาทำความคุ้นเคยกับชุมชน ประมาณ 1 สัปดาห์ และได้พบผู้หญิงทำงานนวดแผนไทยอยู่กรุงเทพฯ กลับมาเยี่ยมครอบครัว 2 ราย ผู้วิจัยจึงขอสัมภาษณ์โดยเริ่มต้นจากการขอข้อมูลเพื่อติดต่อสัมภาษณ์เพิ่มเติมผู้วิจัยลงพื้นที่อีกครั้ง โดยได้นัดแนะกับครอบครัวและผู้หญิงที่เลิกทำอาชีพนวดแผนไทยกลับมาอยู่

บ้านเพราะความจำเป็นหลายอย่าง เช่น พ่อแม่เสียชีวิตหรือมีปัญหาสุขภาพทำให้ไม่มีใครดูแล และดูแลผลผลิตทางการเกษตรของครอบครัว เป็นการสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไปเพื่อสร้างความสัมพันธ์ จะยังไม่ลงลึก หลังจากคุ้นเคยผู้วิจัยจึงนัดเพื่อสัมภาษณ์อีก หลายครั้ง เนื่องจากการคุยบ้างครั้งจะมีเพื่อนบ้านเข้ามาร่วมสัมภาษณ์ด้วย ผู้ให้ข้อมูลอีกอดไม่อยากตอบคำถามต่อหน้าบุคคลอื่น ทำให้ได้ข้อมูลไม่ชัดเจน ใน ระหว่างนี้ผู้วิจัยได้มีโอกาสสัมภาษณ์ผู้หญิงที่ทำอาชีพนวดแผนไทยที่กลับมาเยี่ยมครอบครัวอีกจำนวน 2 ราย โดยเป็นการสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไปในเรื่องการตัดสินใจ และก่อนการฝึกนวดแผนไทย ผู้วิจัยได้ขอข้อมูลการติดต่อเพื่อติดต่อสัมภาษณ์ในประเด็นอื่นๆ ที่ยังไม่ครบ

ช่วงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2553 ลงพื้นที่ในช่วง 2 สัปดาห์ปลายเดือน(16-31 ก.ค. 2553) ในช่วงนี้ผู้วิจัยยังเก็บข้อมูลบริบทชุมชนและข้อมูลกับกลุ่มผู้หญิงที่หยุดการทำอาชีพนวดแผนไทยและอาศัยอยู่บ้านหลังจากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยเริ่มจากเรียบเรียงจัดประเภทของข้อมูลช่วงแรกที่เก็บได้ ผู้วิจัยได้เข้าไปเก็บข้อมูลในหมู่บ้านครั้งต่อมา ได้พบกับผู้หญิงนวดแผนไทยกลับมาเยี่ยมบ้านอีก 1 ราย ผู้วิจัยได้เข้าไปสร้างความสัมพันธ์และสัมภาษณ์ข้อมูลใช้เวลาอยู่ด้วย 2 วัน ผู้วิจัยจึงขอหมายเลขโทรศัพท์ติดต่อไว้สัมภาษณ์เพิ่ม ช่วงนี้ผู้วิจัยได้เข้าไปในชุมชนต่อเนื่องทุกวันชาวบ้านเริ่มรู้จักและคุ้นเคยได้รับการต้อนรับดีมีการตอบคำถามแบบกันเอง และเต็มใจที่จะตอบคำถามด้วยดี หลังจากนั้นในระหว่างวันที่ 17-31 สิงหาคม พ.ศ. 2553 ผู้วิจัยได้กลับไปพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่ยังไม่สามารถเก็บได้ ในระดับครอบครัวและชุมชน เพราะชาวบ้านบางรายมีภารกิจในครอบครัว เช่น การไปหาหญ้าให้วัวควายที่เลี้ยงไว้ มักจะไม่อยู่บ้านให้สัมภาษณ์ จนบางครั้งผู้วิจัยต้องอาสาขี่รถจักรยานยนต์ไปเป็นเพื่อนช่วยลากรถขึ้นหญ้า ในระหว่างนั้นผู้วิจัยได้สัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการถึงชีวิตความเป็นอยู่ทั่วไปของครอบครัวผู้หญิง เป็นเรื่องการใช้ชีวิตประจำวันและความผูกพันที่มีต่อชุมชนและการกลับมาเยี่ยมบ้านของลูกสาว ผู้วิจัยได้พยายามเก็บข้อมูลให้ครบถ้วน เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลในภาคสนาม ระหว่างเดือนกันยายน พ.ศ. 2553 ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ครั้งนี้เพื่อพบกับผู้หญิงอาชีพนวดแผนไทยที่เดินทางกลับมาเยี่ยมบ้าน 2 ราย ผู้วิจัยได้ติดต่อนัดหมายสัมภาษณ์กัน แต่ได้รับความไว้วางใจในการให้สัมภาษณ์เพียงรายเดียวเท่านั้น ซึ่งอีกรายไม่ยอมให้สัมภาษณ์เพราะต้องรีบไปทำธุระส่วนตัวแล้วเดินทางกลับไปกรุงเทพฯ เพื่อทำงาน ต่อ ผู้วิจัยกลับมารวบรวมข้อมูลมีความครบถ้วนเพียงพอและตรวจสอบข้อมูลที่ได้ในระดับครอบครัวและชุมชน จึงได้เริ่มเขียนบริบทชุมชน

ช่วงเดือนตุลาคม-ธันวาคม พ.ศ. 2553 ในช่วงออกพรรษา(23-31 ต.ค.2553)ผู้วิจัยได้เข้าไปทำการสัมภาษณ์กับครอบครัวของผู้หญิงที่ทำงานนวดแผนไทยอยู่ที่ต่างๆ ซึ่งผู้วิจัยทราบว่าจะมีผู้ย้ายถิ่นเดินทางมาร่วมงานบุญประเพณีหลายคน แต่ปรากฏว่ามีผู้หญิงเดินทางกลับมาเยี่ยมบ้านจำนวนไม่มากเพราะหมู่บ้านกำลังจะมีบุญประเพณีครั้งใหญ่ในระหว่างวันที่ 26-31 ธันวาคม 2553

เป็นงานพระราชทานเพลิงศพเจ้าอาวาส และมีผู้หญิงอาชีพนวดแผนไทยที่เดินทางกลับมาอยู่หมู่ที่ 11 ผู้วิจัยจึงเข้าไปพบนักขอสัมภาษณ์ ทราบว่าเป็นผู้หญิงทำงานนวดแผนไทยตั้งท้องเตรียมกลับมาเพื่อคลอดลูก และอีกคนกลับมาเพื่อเตรียมตัวให้แฟนมาสู่ขอเพื่อแต่งงาน ผู้วิจัยได้เข้าไปชุมชนตลอดสัปดาห์เพื่อดูและเข้าไปสัมภาษณ์กับผู้หญิงที่เคยทำอาชีพนวดแผนไทยอยู่เป็นประจำ ชาวบ้านเริ่มทราบข่าวมีน้ำไหลหลากหนุนขึ้นมา ตามบริเวณลำน้ำเสียวในพื้นที่ทำกินของชาวบ้านในหมู่บ้านหลายราย ผู้วิจัยได้สอบถามชาวบ้านที่เริ่มได้รับผลกระทบ ผู้วิจัยพบอุปสรรคในการเก็บข้อมูลไม่ค่อยมีเวลาเพราะผู้ให้ข้อมูลติดกับการดูแลการเก็บเกี่ยวข้าว บางรายก็ขี้เกียจก็ต้องทำกิจกรรมไปด้วย เช่น เกือบข้าวตากให้แห้งก่อนเก็บหรือขาย ซึ่งมีพ่อค้ามาติดต่อขอซื้อข้าวกันหลายราย บางรายที่ไม่รีบเก็บเกี่ยวก็เพราะทราบว่ารัฐบาลเข้ามาช่วยเหลือค่าเสียหายจากน้ำท่วมและน้ำได้ท่วมไปแล้วเก็บเกี่ยวไม่ทัน มีผู้หญิงที่ทำงานนวดแผนไทยบางรายกลับมาช่วยพ่อแม่ โดยนำเงินมาให้ว่าจ้างรถเกี่ยวข้าวและถือโอกาสมาเยี่ยมบ้านด้วย ในระหว่างวันที่ 9-12 พ.ย. 2553 มีงานศพในชุมชนที่หมู่ที่ 11 ผู้วิจัยได้ไปร่วมงานศพมีโอกาสนัดสัมภาษณ์กับชาวบ้านที่มาช่วยงาน ระหว่างนี้ผู้วิจัยได้มีความสนิทสนมกับชาวบ้านยิ่งขึ้น แนะนำให้เข้าไปพบผู้หญิงอาชีพนวดแผนไทยที่เป็นญาติกับผู้ตายที่เพิ่งกลับมาร่วมงานศพ มีผู้สูงอายุหญิงหลายคนมาร่วมงานศพเป็นมีน้ำใจเป็นกันเองกับผู้วิจัยและชักชวนให้ผู้วิจัยมาร่วมงานทำบุญพระราชทานเพลิงศพเจ้าอาวาสตอนปีใหม่ เพื่อจะได้พบกับผู้หญิงที่ไปนวดแผนไทยกลับมาเยี่ยมบ้านกันมากกว่านี้ เมื่อผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้หญิงอาชีพนวดแผนไทยถึงกระบวนการย้ายถิ่นและผลกระทบที่เกิดจากการย้ายถิ่นไปทำงานนวดแผนไทย ที่มีต่อตัวพวกเธอเองและครอบครัว ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาจัดระบบของข้อมูลตามกลุ่มของผู้หญิงที่ไปทำงานอาชีพนวดแผนไทย เมื่อพบประเด็นที่ยังไม่ครบถ้วน ผู้วิจัยได้โทรศัพท์ไปสัมภาษณ์เพิ่มเติมในช่วงเวลาที่ได้นัดกันไว้คือก่อนเข้าทำงาน(10.00-12.00น.) ซึ่งจะเป็นเรื่องของผลกระทบที่เกิดกับตัวผู้หญิงเองและครอบครัว เช่น ในเรื่องของการส่งเงินกลับมาช่วยครอบครัว เหตุผลที่ส่งเงินกลับมาให้ครอบครัวไม่ทัน เป็นต้น ผู้วิจัยได้เข้าชุมชนหลายครั้ง เพื่อบันทึกข้อมูลกับผู้หญิงที่เดินทางกลับมาเยี่ยมบ้านและร่วมงานบุญพระราชทานเพลิงศพ ในระหว่างวันที่ 26-31 ธันวาคม พ.ศ.2553 ผู้วิจัยจึงมีโอกาสนัดสัมภาษณ์ผู้หญิงที่กำลังทำงานนวดแผนไทยอยู่หลายคน ผู้วิจัยอยู่ในชุมชนถึงเดือนมกราคม พ.ศ. 2554 เก็บข้อมูลในส่วนที่เป็นผลกระทบต่อตัวผู้หญิงอาชีพนวดแผนไทยเอง ผู้วิจัยได้เข้าชุมชนอยู่หลายครั้งรวมถึงการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ที่อยู่เป็นประจำเมื่อมีโอกาส เพื่อให้ได้ข้อมูลประเด็นต่างๆ จนได้ข้อมูลที่ครบถ้วน

7. การประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้โปรแกรม ATLAS.ti ใช้เวอร์ชัน Demo มาช่วยในการจัดเรียงข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่เพื่อสะดวกต่อการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งสามารถดาวน์โหลดได้จากระบบอินเทอร์เน็ต โดยดำเนินการจัดระบบของข้อมูลด้วยการจำแนกและจัดบันทึกข้อมูลเป็นหมวดหมู่ตามประเด็นที่ศึกษา ในส่วนของการวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลแต่ละประเด็นเพื่อหาข้อสรุปจะทำการตรวจสอบข้อมูลที่ได้ทุกวันด้วยตนเอง ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถแบ่งวิธีการออกเป็น 2 รูปแบบ คือ

7.1 การตรวจสอบข้อมูล เมื่อผู้วิจัยสัมภาษณ์ชาวบ้านในแต่ละวัน ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้ทั้งจากการสัมภาษณ์ มาบันทึกในบันทึกสนาม แล้วนำข้อมูลที่ได้นำมาตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลต่างๆ โดยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) โดยในแต่ละวันได้ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลหลายครั้ง ทั้งการตรวจสอบข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่ต่างกัน การถามคำถามเดิมในเวลาต่างกัน การปรับคำถามใหม่ การสมมติเหตุการณ์ที่ยังไม่เกิดขึ้น และมีการปรับแนวทางการสัมภาษณ์ให้เหมาะสมกับผู้ให้ข้อมูลทั้ง ผู้หญิงที่ย้ายถิ่นไปทำงานนวดแผนไทยในกลุ่มต่างๆ และครอบครัวของผู้หญิงที่ทำงานนวดแผนไทย เพื่อผู้ให้ข้อมูลได้แสดงทัศนะของตนเองมากที่สุด โดยจะทำให้ทราบว่าประเด็นใดที่ยังตกหล่นหรือต้องเพิ่มเติม ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เพิ่มและนำข้อมูลมาอธิบายเสริมในข้อมูลต่างๆ หากมีข้อมูลขัดแย้ง ผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบข้อมูลที่ได้โดยการไปสัมภาษณ์ผู้อาวุโสหรือผู้มีประสบการณ์ในการย้ายถิ่นอาชีพนวดแผนไทยรายอื่นๆ หลายคนในชุมชน เพื่อเป็นการตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูล

7.2 การวิเคราะห์ข้อมูลในระหว่างที่เก็บข้อมูลในภาคสนาม ซึ่งทำการวิเคราะห์โดยการตรวจสอบข้อมูลภาคสนาม ซึ่งหากพบว่ามีข้อมูลตกหล่นหรือข้อมูลขัดแย้งกันก็จะมีการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมทันที และการวิเคราะห์ข้อมูลหลังจากออกจากพื้นที่ โดยจัดหมวดหมู่ของข้อมูลที่รวบรวมมาได้ โดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์เปรียบเทียบหาข้อสรุปแล้ว หลังจากนั้นทำการวิเคราะห์เชื่อมโยงความสัมพันธ์ของประเด็นต่าง ๆ โดยอาศัยแนวคิด ทฤษฎีเป็นแนวทางในการอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น

8. การนำเสนอผลการวิจัย

ในการนำเสนอผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Analysis Description) เป็นการบรรยาย อธิบายถึงข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นและใช้แนวคิดทฤษฎีช่วยอธิบาย ตามปรากฏการณ์ที่และนำเสนอแนะข้อค้นพบที่สำคัญต่อไป

9. จริยธรรมในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ปฏิบัติตามหลักการพื้นฐานของจริยธรรมการวิจัยอย่างเคร่งครัด ดังนี้

9.1 **หลักการเคารพบุคคล (Respect for person)** แสดงโดยการเคารพในศักดิ์ศรีของคนหรือกลุ่มชน จากการขอคำยินยอมโดยบอกกล่าวและให้อิสระในการตัดสินใจ การไม่รุกรานความเป็นส่วนตัว (Respect for privacy) เช่น ไม่รูกล้ำร่างกาย หรือไม่ถามเรื่องส่วนตัวโดยไม่จำเป็นต่อการวิจัย หรือไม่ขอคำยินยอม การเก็บรักษาความลับ ไม่มีส่วนลบลู่ความเชื่อ ศาสนา ประเพณี และวัฒนธรรมใด ๆ ในโครงการวิจัย

9.2 **หลักการให้ผลประโยชน์ (Beneficence)** แสดงโดยการปรับโครงการวิจัยให้เกิดประโยชน์สูงสุดและความเสี่ยงหรืออันตรายน้อยที่สุด (Balancing risk and benefit: Minimizing risk, Maximizing benefit) หลักการและเหตุผลที่ต้องทำวิจัย การออกแบบวิจัย ได้มาซึ่งคำตอบต่อคำถามการวิจัยได้อย่างถูกต้อง (Scientific merit) ผลการวิจัยไม่ทำลายความเชื่อ ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น

9.3 **หลักความยุติธรรม (Justice)** แสดงโดย ไม่แบ่งแยกกลุ่มตัวอย่างตามเพศ ฐานะ เชื้อชาติ สีผิว เพื่อให้การกระจายประโยชน์และความเสี่ยงเป็นไปอย่างเที่ยงธรรม (Distributive justice) การให้ยารักษาฟรีแก่กลุ่มตัวอย่างต่อไปอีกระยะหนึ่งหลังเสร็จสิ้นการวิจัยไปแล้ว กระบวนการพิจารณาเชิงจริยธรรมที่มีมาตรฐานและโปร่งใส เช่น การแสดงผลประโยชน์ขัดกัน (conflict of interest) ขั้นตอนการพิจารณาที่เที่ยงธรรม